

KOULUMUISTOJA TURENGISTA

Ari Vuorio

Minä ja kaksosveljeni synnyimme vuonna 1959 Kerttu (os. Sulava) ja Pentti Vuorion perheeseen Turengissa. Kotimme oli Turengin vanha koulu. Vanha koulu oli 1950-luvulla muutettu opettajainasuntolaksi. Koulurakennuksen vanhin osa oli alkujaan valmistunut vuonna 1896. Miljöö oli siis kotipihaksi hiukan poikkeava, mutta minulle se oli mainio ja innostava. Äitini oli kansakoulunopettaja ja palkattu Turengin uuteen kansakouluun opettajaksi. Opettajille oli järjestetty tästä kahdesta talosta (ala- ja ylätalo) koostuvasta asuntolasta asunnot. Totuin siis jo aivan pienenä, että kaikki naapurini, joita oli useita, olivat joko itse tai heidän puolisonsa opettajia kansa- tai kansalaiskoulussa. Vaikka asuin lapsuuteni opettajien ympäröimänä, ei äitini kertonut esimerkiksi mitään kollegojensa taustoista, missä he olivat opiskelleet, mitä heidän puolisonsa tekivät tai heidän lapsistaan. Näin ollen en vieläkään tiedä, mistä seminaarista he olivat valmistuneet tai missä he olivat olleet töissä ennen Turenkia. Vasta pitkään eläkkeellä ollessaan hän mainitsi kuriositeettina, että ei lesbosuhteet ihan outoja Turengissakaan olleet 1960-luvulla. Eräs eronnut naisopettaja hyvin avoimesti asui toisen naisopettajan kanssa, ja asia oli opettajayhteisössä julkinen salaisuus.

Vanhan koulun alatalo. Kuva todennäköisesti koulunkäyntini ajoilta.
Kuva: Ari Vuorion kotialbumi.

Kun aloitin opiskelun Turengin kansakoulussa vuonna 1966 syyskuussa, koulun opettajista vain muutama ei asunut vanhalla koululla. Ensimmäisen luokan opettajamme Sisko Colerus asui Hämeenlinnassa, toinen opettaja Mirja Tähtinen asui muualla Turengissa ja kolmas eli äitini asui tietysti vanhalla koululla. Minua kansakouluun meno jännitti, mutta siellä oleminen tuntui hyvin turvalliselta, koska niin monet opettajat olivat tuttuja jo aivan pienestä. Käytännössä sain neljän vuoden aikana sain opetusta vanhalla koululla asuvilta Alpo Hiedalta musiikin, Olavi

Teinilältä englannin ja Joukko Paikkalalta liikunnan opetusta. Pekka Lamppu oli luokkamme opettaja 3–4 luokilla.

Minä ja kaksosveljeni Harri lähdössä kouluun syyskuun 1. päivänä 1966. Taustalla näkyy vanhan koulun seinä. Kuva: Ari Vuorion kotialbumi.

Äitini kollegat Saara Lastunen, Liisa Hieta, Timo Urjanheimo, Eino Luukko, Katri Porento, Terttu Hållfast, Maire Råman ja Martti Tauru asuivat naapureinamme, mutta heidän opissaan en ollut. Opettajilla oli lapsia, ja pihalla leikimme isolla joukolla. Jotkut muiden opettajien lapsista tulivat minulle läheisiksi. Samaan aikaan, eli vuonna 1959 syntyneet Jussi Hieta, Timo Teinilä ja kaksosveljeni Harri, olivat tärkeämmät ystäväni. Me kaikki aloitimme samalla luokalla. Äitini, joka oli erikoistunut 1.–2. luokkien opetukseen, halusi, että meidät neljä tuttua poikaa sijoitetaan objektiivisen kohtelun takia joko Siskon tai Mirjan luokkaan. Meidät sijoitettiin Siskon luokalle. Neljän ystävän sijoittaminen samalle luokalle toi turvallisuuden tunnetta ja oli todennäköisesti meille kaikille mieleistä. Veljeni kanssa olimme hyvin ujoja vieraiden ihmisten parissa, mutta kansakoulussa tämä ujous vähitellen väheni. Koska suurin osa opettajista oli tuttuja jo kotipihaan ja kunnioitin opettajia, ei meillä ollut mitään pelkoa tai erityisiä ennakkoluuloja heitä kohtaan. Ymmärsin myös, että äitini kannalta minun piti käyttäytyä niin, etten aiheuttaisi hänelle häpeää.

Joulukuu lukuvuosi 1966–1967. Opettaja Sisko Colerus tummassa asussa vasemmalla. Minä olen kolmannessa rivissä edestä toinen oikealta mustavalkoisessa villapuserossa. Kuva: Ari Vuorion kotialbumi.

Luokkakuva lukuvuodelta 1968—1969. Opettaja Pekka Lamppu on portaiden yläpäässä oikealla. Minä olen alhaalla vasemmalla laidassa ruutupaidassa. Vieressäni on Jussi. Harri on alarivissä toinen oikealla. Timo on ylhäällä keskellä. Pertti on kolmannesta rivistä alhaalta toinen vasemmalta. Kuva: Ari Vuorion kotialbumi.

Muistoja koulumatkasta, koulurakennuksesta, koulun pihasta ja ruokailusta

Matka kouluun oli noin 1,5 kilometriä. Alkumatka oli suoraa tietä noin kilometrin verran. Matkan alkupäässä oli ylitettävänä kohtalaisen vilkas Helsingintie, ja myöhemmin oli vielä kaksi tietä ylitettävänä. Kokonaisuudessaan matka oli kohtalaisen turvallisen tuntuinen. Tähän vaikutti myös se, että usein teimme matkaa neljän pojan ryhmänä. Kotimatalla vähän ennen Helsingintietä oli silta, jonka alla virtasi joki. Joen tienoo oli sellaista vetistä ja paikka paikoin upottavaa maastoa, että kotona ei suositeltu siellä liikkumista. Keväisin kävimme kyllä kotimatalla toukokuussa katsomassa siellä valkokuokkoja.

Koulurakennus oli valmistunut vuonna 1954. Minun silmiini se näytti isolta ja uudelta. Pääovessa oli isot vetimet ja muistaakseni lasia oli ovissa paljon. Yläkerroksessa oli opettajainhuone. Koulu oli rakennettu mäen rinteeseen niin, että pihalta oli noustava tasaista hitaasti kohoavaa laatoitettua pintaa pitkin pääovelle. Koulun juhlasali tuntui minusta hyvin suurelta ja juhlalliselta. Juhlasali toimi, kuten useissa muissakin kouluissa, myös yhtenä liikuntatilana. Luokissa oli muistaakseni kahdenistuttavat pulpetit, paitsi musiikkiluokassa ja jossain pikkuluokassa. Opettajan pöytä kateederilla, harmoni ja liitutaulu karttakeppeineen ovat näkyviä visuaalisia muistoja luokista. Koulurakennuksen vieressä oli Valion jäätelötehdas. Jonkun kerran me koulun lapset hyödyimme jäätelöiden muodossa tehtaan läheisyydestä. Vanhemmiltani kuulin Valion johtajana tuolloin (1961–1979) olleesta mukavasta Pekka Sysiharjusta, koska isäni ennen taiteilijaksi ryhtymistään oli ollut töissä Valiolla. Silloin en tiennyt, että hänen puolisonsa Anna-Liisa oli merkittävä kasvatustieteilijä.

Muistan, että koulun pihalla oli keinuja ja iso hiekkakenttä. Hiekkakentällä pelattiin pesäpalloa tai neljää maalia ja jalkapalloa. Mitenkään hyvin ei piha ollut leikkivälineillä varustettu. Toisaalta en muista lyhyillä välitunneilla kaivanneeni mitään välineitä.

Söimme koulussa muistaakseni ainakin yläluokilla ruokasalissa. Joku hämärä muistikuva on myös alaluokilla luokassa syömisestä. Äitini sanoi, että koulussa pitää koettaa syödä kaikkia ruokia. Minulle, joka en pitänyt maitopohjaisista velleistä ja puuroista tai pinaattikeitosta, ruokailu oli aika-moista taistelua itseni kanssa. Kaiken kaikkiaan ruokailusta ei mitään hyviä muistoja jäänyt. Pakko oli kuitenkin koittaa syödä, että jaksoi koulussa olla. Alaluokilla taisi olla aina ennen ruuan ottamista ruokarukous. Tämän päivän kouluruokiin verrattuna ruuat olivat hyvin yksipuolisia, mikä todennäköisesti osittain johtui ajan yleisestä ruokakulttuurista. Näkkileipää ja voita oli melkein aina tarjolla. En muista koskaan kouluaikana kuulleen, että joku olisi ollut kasvissyöjä. Yleensäkin ruoka-aineiden kirjo oli pientä ja valinnanvaraa vähän.

Luokkatoverit

Minulla oli vanhan koulun kavereiden lisäksi muutamia muita kavereita neljän vuoden aikana. Muistan tulleeni hyvin toimeen oletettavasti kaikkien luokkatovereitteni kanssa. Eikä minua kukaan kiusannut, mihin saattoi toki vaikuttaa se, että olin opettajan poika. Lapset tulivat Turengista, joka oli Janakkalan suurin taajama tai kylä. Silloin vielä oli eri puolilla Janakkalaa pieniä kyläkouluja. Perhetaustat luokkatovereillani vaihtelivat metsureiden, tehdastyöntekijöiden ja pankinjohtajan lapsiin. Erilainen tausta saattoi näkyä pukeutumisessa ja ehkä joissakin tavoissa. Lapsena en ajatellut, että jonkun luokkatoverini perheen varakkuudella tai korkealla sosiaalisella asemalla olisi mitään merkitystä. Minulle koulun ryhmät välitunteina eivät olleet mitenkään tärkeitä, koska sosiaalinen elämäni toteutui suurella lapsijoukossa vanhalla koululla. Ehkä ajalle tyypillistä oli, että vaikka kiusaamisesta ei puhuttu, tiesimme ja havaitsimme, että yhtä pulskaa Pertti-poikaa joku välillä haukkui läskiksi. Itseäni oli kyllä kotona opetettu, ettei muita saanut nimitellä. Itse muistan Pertin mukavana poikana. Hän taisi olla yksinhuoltajan poika ja oletettavasti taloudellisesti vaatimattomammasta taustasta.

Tyttöjen ja poikien välit olivat asiallisia. Muistaakseni meidät oli ainakin jossain vaiheessa sijoitettu pulpetteihin tyttö-poika mallilla. Koska olimme veljeni kanssa aina luokkiemme lyhyimmästä päästä, istuimme muistaakseni etupulpeteissa. Neljän vuoden aikana tyttöjen maailma pysyi kuitenkin koulussa hyvin vieraana. Ajan kuvaan kuului, että minulle poikana oli selvää, miten pojat käyttäytyvät koulussa ja mitkä ovat poikien leikkejä. Kotipihassa saatoin osallistua muiden poikien kanssa vapaammin joihinkin tyttöjen leikkeihin ja tytöt saatettiin ottaa mukaan poikien leikkeihin. Koulussa oli selvä sukupuoli-jako. Tytöt hyppäsivät välitunneilla narua ja ruutua. Pojat leikkivät omia leikkejään tai juttelivat keskenään. Erikoinen, aikoinaan vähän katkerakin muisto, sukupuolten erilaisesta kohtelusta oli, että kun koulussa oli terveystarkastus, pojat olivat alushoususillaan, mutta kun tuli tyttöjen vuoro, laitettiin pojat luokan ulkopuolelle siksi aikaa. Kaiken kaikkiaan jokavuotinen oppilaiden mittaus ja punnitus oli hiukan kiusallinen tapahtuma. Siihen aikaan emme me oppilaat eivätkä opettajatkaan niin hyvin pohtineet oppilaiden yksityisyyttä. Mittaamisen tarkoitus oli asettaa oppilaat pituuden mukaiseen jonoon eri yhteyksissä. Tämän minä kyllä ymmärsin jo silloin. Käsittääkseni

fiksut opettajat koettivat vahtia, ettei muut oppilaat saaneet tietoonsa oppilaiden painoa, vaikka punitus operaatio tehtiin luokan edessä.

Luokkatovereiden laittamista jonkinlaiseen arvoasteikkoon erilaisten kykyjen perusteella en koskaan kokenut yleisesti ilmenevän. Joku oppilas, joka menestyi hyvin jossain oppiaineessa, saattoi saada arvostusta joiltakin muilta oppilailta. Hyvä käytös, ystävällisyys ja reiluus olivat minulle kriteerejä, joiden mukaan arvostin koulutovereitani. Ei millään ulkonaisella vahvuudella, sosiaalisella touhukuudella tai koulumenestyksellä sinällään ollut minulle merkitystä luokkatoverien arvostamisessa. Koska minulle vanhan koulun lapset olivat se tärkein ryhmä, koulutoverit jäivät kohtalaisen vieraiksi, enkä nähnyt sitä minkäänlaisena ongelmana. Jollekin sellaiselle, joka oli perheen ainoa lapsi eikä kotipiirin lähellä ollut ikätovereita, koulun luokkatoverit saattoivat olla hyvin tärkeitä. Osaltaan vähän pinnalliseksi jääneet suhteet johtuivat myös siitä, että me neljä vanhan koulun ystävää tiesimme, että oppikoulu on seuraava pitempiaikainen opinahjo. Viimeistään neljännen luokan alussa alkoi tajuta, että luokkamme jakaantuu seuraavana vuonna kahteen ryhmään. Osa siirtyy oppikouluun ja osa jatkaa kansakoulussa.

Opettajat

Ensimmäisen ja toisen luokan opettajana oli Sisko Colerus. Opettajan sukunimi tuntui aluksi vaikealta lausua. Coleruksen ulkoinen olemus permanentattuine hiuksineen antoi vaikutelman vanhemmasta naishenkilöstä. Kaksi vuotta alaluokilla meni aika kivuttomasti. Aluksi Sisko Colerus ihmetteli, kun kaksosveljeni osasi niin hyvin lukea, mutta minä en. Yhdeksi selitykseksi paljastui, että minulla oli niin huono näkö, etten nähnyt kirjaimia riittävän hyvin. Vanhempani olivat kyllä syyskuun alussa kesämökiltä lähdettyä ihmetelleet, kun en nähnyt taivaalla lentävää kurkiauraa, vaikka kaikki muut veneessä näkivät ne. Sain jonkin ajan kuluttua silmälasit, kun näön ongelmia oli osattu epäillä. Sen jälkeen alkoi vähitellen lukeminen sujua. Sisko Coleruksen aikaan liittyy kaksi erikoisempaa muistoa. Veljeni Harri ja ystävä Jussi, vanhalta koululta, saivat jostain syystä pitää koko luokalle tietokilpailun muistaakseni pääasiassa maantiedosta. He olivat laatineet itse kysymykset ja tarkistaneet oikeat vastaukset. Ainoa kysymys, jonka muistan, oli se, josta tuli ongelma. Pojat kysyivät, mikä on Turkin pääkaupunki? Kukaan ei tiennyt. Harri sanoi oikean vastauksen, joka on Ankara. Opettaja korjasi: Ei se ole, se on Konstantinopoli. Harri ja Jussi olivat kuin puulla päähän lyötyjä, eivätkä uskaltaneet sanoa mitään. Opettajan auktoriteetti oli silloin niin kova, ettei tätä täysin väärää tietoa uskallettu kyseenalaistaa. Toinen erilaisempi muisto on retkestä Järvenpään Peikkomaahan. Retki oli mukava kokemus sellaiseen paikkaan, joka ruokki mielikuvitusta. Linja-automatka itsessään oli jännittävä. Yksi oppilas (poika), jolla oli munaleipiä eväänä, oksensi autossa. Muistan, että haju oli aikamoinen. Retki oli kiintoisa poikkeus sikäli, että kouluaikana emme juuri käyneet missään koulun ulkopuolella.

Turengin kansa- ja kansalaiskoulunopettajia todennäköisesti 1960-luvun alkupuolelta. Toisessa rivissä vasemmalla reunassa on äitini Kerttu Vuorio, hänen vieressään Timo Urjanheimo. Ensimmäisessä rivissä vasemmalla laidassa Liisa Hieta, hänen vieressään Terttu Hällfast, sitten Saara Lastunen. Samassa rivissä toinen oikealta Sisko Colerus. Keskellä Timon vieressä Maire Råman ja hänen vieressään puoliso Jukka. Ylärivissä vasemmalla toinen reunasta Teuvo Kankaanpää, hänen vieressään Alpo Hieta. Toinen oikeasta reunasta on Jouko Paikkala ja hänen vieressään oikealla yläreunassa on Olavi Teinilä. Kuva: Ari Vuorion kotialbumi.

Kun siirryin kolmannelle ja neljännelle luokalle, meille tuli opettajaksi Lampun Pekka. Olin siitä hyvin iloinen. Pekka asui vanhalla koululla. Pekka oli entinen huippupesäpalloilija mutta oli sen jälkeen lihonut aika lailla. Hän oli tunnettu myös lehtimiehenä ja kohtalaisen taitavana piirtäjänä. Hän oli myös vanhempieni kanssa hyvä tuttu. Pekka Lamppu sanoi kerran luokallemme, että jos joku haluaa koittaa heittää hänelle pesäpallon, niin hän ottaa sen kiinni paljain käsin. Ajattelin, että mitenkä tuollainen oli mahdollista. Sitten yhtenä välituntina asiaa kokeiltiin. Niinhän siinä kävi, että Pekka otti helposti heitot kiinni. Hän muistaakseni sitten luokassa selitti, miten käsiä pitää käyttää, ettei satu käsiin. Muistan, että Pekka olisi opettanut meitä käsityössä. Hän olikin tunnettu siitä, että hän oli taitava käsistään. Pekan rento, mutta jämpä asenne vaikutti siihen, että minulla oli hyvin myönteinen kuva hänestä opettajana. Hänestä oli myös jotenkin aistittavissa tyyliä ja lahjakkuutta, jota ei tarvinnut korostaa kyseenalaisin keinoin. Muistaakseni Lampun Pekka ei kuitenkaan opettanut jostain syystä liikuntaa. Sitä opetti Jouko Paikkala.

Paikkalalla oli tytär ja kaksi poikaa. Tytär Tiina oli meitä joitakin vuosia vanhempi ja liikkui vanhalla koululla tietääkseni usein Lampun nuorimman lapsen Ritvan kanssa. Nämä kaksi tyttöä olivat sellaisia hiukan vanhempia tyttöjä, joiden seurassa veljeni kanssa kohtalaisen usein olimme. Itse Jouko Paikkala jäi vanhalla koululla etäiseksi. Erikoinen muisto liittyy yhteen Paikkalan liikuntatuntiin. Oli muistaakseni syyskausi ja sisäliikuntaa. Olimme jo jonkin verran harjoitelleet muistaakseni hevoselle hyppäämistä. Tämän jälkeen jostain syystä otettiin ensimmäistä kertaa rekki käyttöön. Osa oppilaista

saattoi harjoitella kuperkeikan tekemistä ja olisiko jossain vaiheessa ollut myös köysissä kiipeämistä. Oppilaat olivat vähän niin kuin kukin jossain liikuntapisteessä. Opettaja oli todennäköisesti selittänyt lyhyesti mitä piti tehdä. Kun minä kokeilin rekillä kiepin tekemistä, niin minulla oli ote väärinpäin ja putosin nenälleni. Lattialla ei ollut patjaa. Sain aivotärähdyksen ja nenäni murtui. Muistan kun äitini tuli pukemaan minut ja sen jälkeen minut vietiin Turengin sairaalaan. Olin sairaalassa kaksi viikkoa vuodepotilaana ja olisiko toiset kaksi viikkoa kotona lepäämässä. Vanhempani ihmettelivät miksi Jouko ei ollut pistänyt patjaa suojaksi ja miksei hän valvonut näin vaarallisen välineen vieressä. Olin kotipihalla tunnettu siitä, että en pelännyt korkeita paikkoja ja kiipeilin kohtalaisen uhkarohkeasti paikoissa, joissa ei nykypäivän näkemyksen mukaan pitäisi kiipeillä. Se vaan oli siellä vanhalla koululla meidän nuorten poikien yleinen tapa. Siihen aikaan vanhemmilla ei ollut tapana vahtia erikoisemmin lasten puuhia ulkona, kuten nykyään. Tajusin kyllä, että otteeni rekillä oli väärinpäin ja oma vikani tippuminen oli, mutta sitä en hyväksynyt, ettei alla ollut patjaa. Ymmärrettävästi Paikkalasta jäi tämän takia tietyllä tapaa kielteinen kuva. Tämä loukkaantuminen vaikutti ehkä sillä tavalla, että suhtauduin todennäköisesti elämään vakavammin. Tietynlainen lapsellisuus karisi pois. Pelotti se sillä tavalla hiukan, että miten tästä toipuu.

Olavi tai Olliksi opettajien parissa kutsuttu Teinilä oli pitkä silmälasipäinen, hoikka mies, jolla oli sveitsiläinen vaimo. Timo oli heidän ainoa poikansa, muut olivat tyttöjä, jotka olivat Timoa nuorempia. Teinilä oli ollut kymmenen vuotta johtajaopettajana. Hänen viimeinen vuotensa johtajana oli silloin, kun minä kävin ensimmäistä luokkaa. Teinilällä oli tietojeni mukaan ollut ongelmia oikeiden kurinpitomenetelmien käyttämisessä. Osa oppilaista jo valmiiksi vähän pelkäsi häntä. Minä, Harri ja Jussi, jotka olimme Timon ystäviä, kavereita, olimme aivan eri asemassa. Minulla ei ollut koskaan mitään ongelmia Olavin kanssa. Hän arvosti käsittääkseni sitä, että olin kohtalaisen hyvä urheilussa yleisesti ja Timolla taas siinä oli ongelmia. Omasta mielestäni tajusin jossain määrin, että Timolla ei välttämättä ollut aina helppoa olla koulussa, kun isän maine ei ollut paras mahdollinen huhujen takia. Teinilä opetti meille englantia ja muistan opetuksesta vähän, mutta jonkinlaisella humoristisella otteella hän meitä opetti. Tajusin kyllä sen, että tuttujen poikien opettajana hän saattoi käyttäytyä eri tavalla kuin ihan vieraitten. Kerron tässä Teinilään liittyvän asian, joka valaisee osaltaan, miten kouluun liittyvät kiistat saattoivat purkautua koulun ulkopuolella opettajain asuntolassa. Vanhan koulun opettajayhteisössä oli yleensä hyvä yhteishenki, ja harvoin lapsena kuuli tai näki opettajien riitelevän pihapiirissä. Yksi merkittävä poikkeus oli Olavi Teinilän ja Saara Lastusen miehen Armaksen välillä. Teinilä ja Lastuset asuivat alatalossa kohtalaisen lähellä toisiaan. Eräänä kertana Armas Lastusen ja Olavi Teinilän välit kiristyivät ulkona. Syynä oli se, että Saara, joka opetti yläluokilla, kuten Olavikin, oli kertonut kotona, että Olavi kiusaa häntä koulussa. Olavi oli kookas mies, mutta ei varsinainen urheilumies ja Saara oli hyvin pienikokoinen nainen. Saaran mies Armas oli hiukan keskimääräistä miestä lyhyempi ja Olavia vanhempi. Armas oli sodan käynyt, kaukopartiomies. Sanaharkka kiihtyi niin, että Armas meinasi tappaa Olavin isolla kivenmurikalla. Kuulin tästä tapauksesta isältäni, joka oli toisen miehen kanssa mennyt väliin ja estänyt veriteon. Tämän jälkeen Olavi ei Saaraa kiusannut. Armas ja Saara olivat vanhemmilleni tärkeitä ihmisiä. Aistin, ettei Armas ollut mikään pullistelija tai sotakiikhoilija millään tavalla, mutta tarpeen vaatiessa hän oli kova mies. Olavi oli ehkä enemmän esittänyt kovaa, mutta ei todellisuudessa ollut. Positiivisia asioita opettajatovereiden avuliaisuudesta ja hyvästä yhteishengestä on useitakin, mutta ne kertomukset kuuluvat toiseen tarinaan. Yleisesti voin

todeta, että itselleni tämä opettajain asuntola-aika näyttäytyi aikana, jolloin erilaiset ja eri ikäiset kansa- tai kansalaiskoulun opettajat tulivat hyvin toimeen keskenään ja nauttivat toistensa seurasta myös vapaa-aikaina.

Olavin jälkeen Alpo oli yli kaksikymmentä vuotta johtajana. Hän oli musiikinopettaja minulle 3.–4. luokalla. Minä en ole mikään musiikki-ihminen, joten tunteista ei jäänyt paljon mieleen. Äitini, joka on musiikki-ihmisiä, kertoi jo silloin, että opettaja Kaija Jokiharju oli varsinainen musiikki-ihminen, mutta naisena häntä ei niin nostettu esiin. Kaija ei minua varsinaisesti muistaakseni opettanut, mutta muistan tavanneeni hänet. Muistikuvani hänestä on, että hän vaikutti hyvin sydämelliseltä ja sivistyneeltä kiltiltä ihmiseltä. Alpo Hiedan pojan Jussin takia suhtauduin Alpoon myös ymmärryksellä, eikä minulla ollut mitään ongelmia, vaikka musiikillinen osaaminen oli heikkoa tasoa. Alpon puoliso Liisa opetti käsityötä, ja häneen saattoi törmätä joskus ulkona tai muualla koulun tiloissa. Kotioloissa, siis Hietojen perheessä, kyllä Liisaan tutustuin.

Katri Porentoon, Terttu Hällfastiin, Teuvo Kankaanpähän, Saara Lastuseen, Eino Luukkoon, Timo Urjanheimoon ja Maire Rämäniin tutustuin lähinnä äitini kautta koulun ulkopuolella. Alaluokilla vieraisen luokan opettaja Mirja Tähtinen tuli lähinnä jotenkin tutuksi ulkovalvontojen tai vastaavien kontaktien kautta. Martti Tauruun tutustuin lähinnä hänen lastensa kautta pääasiassa silloin, kun olin jo oppikoulussa. Osa vanhalla koululla asuvista opettajista oli kansalaiskoulunopettajia. Niiden opettajien, jotka eivät opettaneet minua, lapset saattoivat olla hyvinkin tuttuja. Esimerkiksi Lastusen, Luukon ja Kankaanpään lapset.

Opetusmenetelmistä ja oppiaineista

Alaluokilla kirjoitettiin vihkoon ahkerasti kynällä, eli harjoiteltiin tärkeää kaunokirjoitusta. Ympäristöopin tunneilla en muista juuri luonnossa käydyn. Käsittääkseni Sisko Colerus ei ollut mikään luontoihminen. Liitutaulu oli kovassa käytössä. Yläluokilla muistan Pekan piirtäneen taitavasti taululle aiheeseen liittyviä kuvia. Muistaakseni ainakin yläluokilla tunti aloitettiin päiväkirjamerkinnoilla ja läksyn kuulustelulla. Tämän jälkeen tuli uutta asiaa. Riippuen aineesta tunti eteni sen mukaan. Lukuaineissa, kuten matematiikassa, oppilaiden laskeminen itsenäisesti oli tärkeää ja oikeitten vastauksien läpikäynti taululla. Opettajajohtoisuus oli itsestään selvää. Muistaakseni tunneilla seurattiin aika samantyyppistä rytmiä tehdä asiat vanhan mallin mukaan. Joskus joku erikoispäivä tai aihe sai aikaan systeemiin muutoksen. Tekstiilityötä tehdessä sai muistaakseni porista vieruskaverin kanssa ja liikkuakin jos tarve vaati. Muistaakseni oppilaat pääsivät kyllä oppitunneilla hyvin ääneen ja yleensä taisi olla aika kiinnostunut ilmapiiri. Joistakin oppiaineista ei ole sisällön puolesta jäänyt paljon mitään mieleen. Koska käytöksestä ja huolellisuudesta annettiin numerot, niin vaikka ne eivät olleet oppiaineita, niihin kiinnitettiin paljon huomiota. Itsekin ajattelin, että niiden numerot olivat tärkeitä.

Kaunokirjoitus oli alaluokilla aluksi aika työlästä. Toisaalta vähitellen siihen pääsi kiinni. Ympäristöopista en muista oikein mitään. Kasvien ja eläinten tuntemus jäi hyvin vähäiseksi. Maantiede alaluokilla ja yläluokilla jätti kyllä muistijälkiä siten, että aluemaantiede tai kulttuurimaantiede tuntui

kiinnostavalta. Tosin tähän saattoi vaikuttaa se, että olin aiheesta kotonakin lukenut. Matematiikka oli mieluinen oppiaine oppikouluun asti. Historia oli yläluokilla pettymys. Aihetta lähestyttiin näkökulmasta ”kun isoisa lampun osti”. Olin kotona lukenut jonkin verran Carl Grimbergin *Kansojen historia* -kirjasarjaa. Ajattelin, ettei nykytermein kansatieteellinen lähestymistapa ja aines voi olla mitään kunnan historiaa. Silloin en tietysti osannut sanoittaa asiaa, mutta tajusin sisälläni, että jotain mätää tässä on. Myöhemmin ymmärsin, että taustalla oli todennäköisesti kokonaisopetukseen liittyvä näkemys lähestyä ainetta kuvitellusta lapsen elinpiiristä käsin. Minulle, joka en ollut mikään maatalon poika, agraarinen maailma oli huomattavan vieras. Historian oppiaineeseen tuli onneksi muutos oppikoulussa. Aineesta tulikin siellä suosikkini. Uskonnosta en muista muuta kuin kertomuksen Joosefista. Tieto koko Raamatusta jäi kyllä hyvin vähäiseksi. Äidinkielestä muistan punaisen aapisen ja sen vanhahtavan, mutta eloisan kuvituksen. Englantia pidin tärkeänä oppia ainakin jonkin verran. Tosin kansakoulussa englannin vaatimustaso oli käsittääkseni tietoisesti asetettu matalalle. Kiinnostukseen englannin kieltä kohtaan vaikutti osaltaan se, että äitini oli ollut seminaarin jälkeen Englannissa kotipalvelijana. Hän oppi siellä englantia ja tutustutti minuakin pienenä englantilaiseen kulttuuriin. Piirustus oli mieleinen aine ja muistan, että Pekka olisi minuakin inspiroinut tekemään innolla kuvia. Liikunta oli talvella hiihtämistä ja olisimmeko jonkin kerran luistelleet. Hiihtoon kuului aina joka vuotiset hiihtokilpailut. Muistan parhaan sijoitukseni olleen viides. Keväällä ja syksyllä pelasimme muistaakseni neljää maalia ja jalkapalloa. Sisäliikuntakaudella oli polttopalloa, jotain muita leikkejä ja voimistelua joillakin telineillä. Yläluokilla muistan, että peleissä käytettiin ns. kapteenijakoa, ei ehkä aina. Ei siitä minulle traumoja jäänyt, mutta ymmärsin, että ne, jotka valitaan aina viimeisinä, voivat kärsiä järjestelmästä. Muistan pitäneeni liikunnasta, jossa taisin olla koko ajan kahdeksaisen tasoa. Siihen aikaan koulumatkat tehtiin kävellen ja kotipihaan liikuttiin huomattavan paljon erilaisia leikkejä leikkien. Tähän vanhan koulun piha, rakennukset ja läheinen metsä tarjosivat oivalliset mahdollisuudet. Lukuaineista tuli läksyjä vähän ja niiden tekemiseen en kotona pitkään aikaa käyttänyt. Muistan, että äitini joskus muistutti läksyistä, mutta hän kyllä lähti siitä, että meidän on itse vähitellen sisäistettävä asia. Opiskelu tehdään itseämme varten, hän muistutti.

Yhteydenpito koteihin

Joillekin huonosti käyttäytyvien lasten vanhemmille meni oletettavasti viestiä kirjallisessa muodossa, mutta omalta osaltani en muista mitään nykyaikaisten reissuvihkojen tai Wilma-viestien tapaisia yhteydenpitokanavia. Tähän tietysti saattoi vaikuttaa se, että ainakin vanhan koulun opettajien lasten vanhemmille saattoivat siellä asuvat opettajat käydä suoraan kertomassa. Mistään vanhempainillasta tai vastaavasta minulla ei ole mitään muistikuvaa. Opettajat olivat ehkä silloin selvemmin jalustalla ja ihan helposti ei yhteyttä otettu. Sen muistan, että Pertin äiti, joka asui ihan koulun vieressä, oli jollekin opettajalle tai johtajalle kerran valittanut, että Perttiä kiusannut poika oli ammattitappeliija. Tämä erikoinen termi tuli meidän oppilaidenkin korviimme jotain kautta. Kyseinen poika ei tosiaankaan ollut minun mielestäni mikään kova tappeliija tai erikoisen ilkeältä vaikuttava luokkakaveri. Voi olla, että hän oli kuitenkin jostain syystä käynyt Pertin kimppuun. Itse en kyllä ollut tapausta nähnyt.

Koulun jälkivaikutus

Kun siirryin veljeni kanssa oppikouluun, alkoi ihan toisenlainen vaihe elämässä. Kansakoulun aika tuntui pitkään hyvin ihanteelliselta ja seesteiseltä ajalta. Vaikka tiedollinen perintö ei niin kummoinen ollut ehkä osittain itsestäkin johtuen, aika oli kyllä emotionaalisesti parasta koulu-aikaa. Myöhemmin olen muistellut aikaa lämmöllä. Tuntui, että kansakoulussa olin lämpimässä ja välittävässä yhteisössä, missä oli pienen pojan hyvä ottaa ensi askeleita opintieillä. Tämä koulu-aika avasi ovia tiedon maailmaan. Päättyessäni neljännen luokan kansakoulussa olin saanut kokea erilaisia opettajia, oppinut asioita ja oppinut tuntemaan myös itseäni.

Teksti on julkaistu 23.12.2021

Tekstin julkaisutiedot: Ari Vuorio 2021. Koulumuistoja Turengista. Kasvatuksen historian ENSYklopedia. Helsinki: Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura. URL:

https://www.kasvhistseura.fi/sites/kasvhistseura.fi/files/Koulumuistoja%20Turengista%2C%20final%203_0.pdf